

پردازش گفتار

مبانی نظری، الگوریتم‌ها و توسعه محصول
جلد اول

نویسندگان:

زودانگ هوانگ

آلکس آسرو

شاو-وون هان

(از واحد پژوهش مایکروسافت)

مترجمان:

دکتر هادی ویسی

(هیات علمی دانشگاه تهران)

کبری مفاخری

ناشر کتب مهندسی، کامپیوتر، دانشگاهی، مدیریت

نص

فهرست

۳۴.....	درک گفتار ۳-۱-۲
۴۱.....	آواشناسی و واج شناسی ۲-۲
۴۱.....	واج ها ۱-۲-۲
۵۳.....	واج گونه: صدا و بافت ۲-۲-۲
۵۵.....	سرعت گفتار و هم تولیدی ۳-۲-۲
۵۶.....	هجاءها و واژه ها ۳-۲
۵۷.....	هجاءها (Syllables) ۱-۳-۲
۵۸.....	واژه ها ۲-۳-۲
۶۳.....	نحو (Syntax) و معنی شناسی (Semantics) ۴-۲
۶۳.....	سازه های نحوی ۱-۴-۲
۶۹.....	نقش های معنایی ۲-۴-۲
۷۱.....	معنی شناسی واژگانی ۳-۴-۲
۷۳.....	صورت منطقی ۴-۴-۲
۷۵.....	چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر ۵-۲
۷۷.....	منابع

فصل ۳ احتمال، آمار و نظریه اطلاعات ۲۹

۸۰.....	نظریه احتمال ۱-۳
۸۰.....	احتمال شرطی و قانون بیز ۱-۱-۳
۸۲.....	متغیرهای تصادفی ۲-۱-۳
۸۴.....	میانگین و واریانس ۳-۱-۳
۸۷.....	کوواریانس و هم بستگی ۴-۱-۳
۸۸.....	بردار های تصادفی و توزیع های چندمتغیره ۵-۱-۳
۹۰.....	چند توزیع مفید ۶-۱-۳
۵۹.....	توزیع گاوسی ۷-۱-۳

۵.....	دیباچه
۷.....	سخن مترجم

فصل ۱ مقدمه ۹

۱۰.....	انگیزه ۱-۱
۱۰.....	رابط زبان گفتاری ۱-۱-۱
۱۱.....	ترجمه گفتار به گفتار ۲-۱-۱
۱۱.....	همکاران دانش ۳-۱-۱
۱۲.....	معماری سیستم های زبان گفتاری ۲-۱
۱۲.....	بازشناسی خودکار گفتار ۱-۲-۱
۱۴.....	سنتز گفتار ۲-۲-۱
۱۵.....	درک زبان گفتاری ۳-۲-۱
۱۶.....	سازمان دهی کتاب ۳-۱
۱۷.....	بخش اول- اصول نظری ۱-۳-۱
۱۷.....	بخش دوم- پردازش گفتار ۲-۳-۱
۱۷.....	بخش سوم- بازشناسی گفتار ۳-۳-۱
۱۸.....	بخش چهارم- سیستم های گفتار سازی ۴-۳-۱
۱۸.....	بخش پنجم- سیستم های زبان گفتاری ۵-۳-۱
۱۸.....	مخاطبان کتاب ۴-۱
۱۹.....	چشم انداز تاریخی و منابعی برای مطالعه بیشتر ۵-۱
۲۲.....	منابع

فصل ۲ ساختار زبان گفتاری ۲۵

۲۶.....	سیستم های صدا و گفتار انسان ۱-۲
۲۶.....	صدا ۱-۱-۲
۲۹.....	تولید گفتار ۲-۱-۲

۱۷۶ ..... ۲-۵-۴ معیار تفکیک کننده
 ۱۷۹ ..... ۳-۵-۴ رشد دادن درخت
 ۱۷۹ ..... ۴-۵-۴ مقادیر گم شده و حل تعارض
 ۱۸۰ ..... ۵-۵-۴ سؤالات پیچیده
 ۱۸۲ ..... ۶-۵-۴ اندازه درست برای درخت
 ۱۸۷ ..... ۶-۴ چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر
 ۱۸۹ ..... منابع

فصل ۵ پردازش سیگنال دیجیتال ... ۱۹۵

۱۹۶ ..... ۱-۵ سیگنال ها و سیستم های دیجیتال
 ۱۹۷ ..... ۱-۱-۵ سیگنال های سینوسی
 ۱۹۹ ..... ۲-۱-۵ سایر سیگنال های دیجیتال
 ۱۹۹ ..... ۳-۱-۵ سیستم های دیجیتال
 ۲۰۲ ..... ۲-۵ تبدیل های بسامد-پیوسته
 ۲۰۲ ..... ۱-۲-۵ تبدیل فوریه
 ۲۰۴ ..... ۲-۲-۵ تبدیل Z
 ۲۰۵ ..... ۳-۲-۵ تبدیل های Z تابع های مقدماتی
 ۲۰۷ ..... ۴-۲-۵ ویژگی های تبدیل Z و تبدیل فوریه
 ۲۰۹ ..... ۳-۵ تبدیل های بسامد گسسته
 ۲۱۰ ..... ۱-۳-۵ تبدیل فوریه گسسته (DFT)
 ۲۱۱ ..... ۲-۳-۵ تبدیل فوریه سیگنال های دوره ای
 ۲۱۴ ..... ۳-۳-۵ تبدیل فوریه سریع (FFT)
 ۲۱۴ ..... ۱-۳-۳-۵ تبدیل فوریه سریع پایه ۲
 ۲۱۸ ..... ۴-۳-۵ پیچش دایره ای
 ۲۱۹ ..... ۵-۳-۵ تبدیل کسینوس گسسته (DCT)
 ۲۲۰ ..... ۴-۵ فیلترها دیجیتال و پنجره ها
 ۲۲۰ ..... ۱-۴-۵ فیلتر پایین گذر ایده آل
 ۲۲۱ ..... ۲-۴-۵ تابع های پنجره
 ۲۲۳ ..... ۳-۴-۵ فیلترهای FIR
 ۲۲۷ ..... ۴-۴-۵ فیلترهای IIR
 ۲۳۰ ..... ۵-۵ پردازش دیجیتال سیگنال های آنالوگ
 ۲۳۱ ..... ۱-۵-۵ تبدیل فوریه سیگنال های آنالوگ
 ۲۳۱ ..... ۲-۵-۵ قضیه نمونه برداری
 ۲۳۳ ..... ۳-۵-۵ تبدیل آنالوگ به دیجیتال
 ۲۳۴ ..... ۴-۵-۵ تبدیل دیجیتال به آنالوگ

۲-۳ نظریه تخمین ۱۰۱
 ۱-۲-۳ تخمین کمینه میانگین مربعات خطا ۱۰۲
 ۲-۲-۳ تخمین درست نمایی بیشینه ۱۰۶
 ۳-۲-۳ تخمین بیز و تخمین بیشینه احتمال پسین ۱۱۰
 ۳-۳ آزمون معنی داری ۱۱۵
 ۱-۳-۳ سطح معنی داری ۱۱۶
 ۲-۳-۳ آزمون نرمال (آزمون Z) ۱۱۷
 ۳-۳-۳ آزمون نیکویی برازش χ^2 ..... ۱۱۸
 ۴-۳-۳ آزمون جفت های سازگار ۱۲۱
 ۴-۳ نظریه اطلاعات ۱۲۲
 ۱-۴-۳ آنتروپی ۱۲۳
 ۲-۴-۳ آنتروپی شرطی ۱۲۵
 ۳-۴-۳ قضیه رمزگذاری منبع ۱۲۶
 ۴-۴-۳ اطلاعات متقابل و رمزگذاری کانال ۱۲۸
 ۵-۳ چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر ۱۳۱
 ۱۳۳ ..... منابع

فصل ۴ بازشناسی الگو ۱۳۵

۱-۴ نظریه تصمیم گیری بیز ۱۳۶
 ۱-۱-۴ قوانین تصمیم گیری با کمترین میزان خطا ... ۱۳۷
 ۲-۱-۴ تابع های تمایز ۱۴۰
 ۲-۴ چگونگی ساختن دسته بندی کننده ها ۱۴۱
 ۱-۲-۴ دسته بندی کننده های گاوسی ۱۴۳
 ۲-۲-۴ افزایش تعداد ویژگی ها ۱۴۳
 ۳-۲-۴ تخمین زدن نرخ خطا ۱۴۷
 ۴-۲-۴ مقایسه دسته بندی کننده ها ۱۴۹
 ۳-۴ آموزش تمایزی ۱۵۰
 ۱-۳-۴ تخمین اطلاعات متقابل بیشینه ۱۵۱
 ۲-۳-۴ تخمین نرخ خطای کمینه ۱۵۶
 ۳-۳-۴ شبکه های عصبی ۱۵۸
 ۴-۴ روش های تخمین بی ناظر ۱۶۳
 ۱-۴-۴ چندی سازی برداری ۱۶۳
 ۲-۴-۴ الگوریتم EM ۱۶۹
 ۳-۴-۴ تخمین چگالی تلفیق گاوسی چندمتغیری ۱۷۱
 ۵-۴ درخت های دسته بندی و رگرسیون ۱۷۴
 ۱-۵-۴ انتخاب مجموعه سؤالات ۱۷۶

۲۹۰..... ۳-۴-۶ کپستروم سیگنال های دوره ای

۲۹۱..... ۴-۴-۶ کپستروم سیگنال های گفتار

۲۹۲..... ۵-۴-۶ جداسازی منبع-فیلتر از طریق کپستروم

۲۹۳..... ۵-۶ نمایش های مبتنی بر ادراک

۲۹۳..... ۱-۵-۶ تبدیل دوخطی

۲۹۴..... ۲-۵-۶ کپستروم مل-بسامد

۲۹۶..... ۳-۵-۶ پیش بینی خطی ادراکی (PLP)

۲۹۷..... ۶-۶ بسامدهای فورمنت

۲۹۸..... ۱-۶-۶ ردیابی آماری فورمنت

۳۰۱..... ۷-۶ نقش زیرویمی

۳۰۲..... ۱-۷-۶ روش خودهمبستگی

۳۰۴..... ۲-۷-۶ روش هم بستگی متقاطع نرمال شده

۳۰۷..... ۳-۷-۶ مشروط سازی سیگنال

۳۰۷..... ۴-۷-۶ ردیابی زیرویمی

۳۰۹..... ۷-۷ چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر

۳۱۱..... منبع

فصل ۷ رمزگذاری و فشرده سازی گفتار ۳۱۵

۳۱۵..... ۱-۷ ویژگی های رمزگذارهای گفتار

۳۱۷..... ۲-۷ رمزگذارهای شکل موج عددی

۳۱۸..... ۱-۲-۷ مدوله سازی رمز پالس (PCM) خطی

۳۲۰..... ۲-۲-۷ PCM قانون M و قانون A

۳۲۱..... ۳-۲-۷ PCM تطبیقی

۳۲۳..... ۴-۲-۷ چندی سازی تفاضلی

۳۲۳..... ۳-۷ رمزگذارهای حوزه ی بسامد عددی

۳۲۶..... ۱-۳-۷ مزایای پوشاندن

۳۲۸..... ۲-۳-۷ رمزگذارهای تبدیل

۳۲۸..... ۳-۳-۷ صدا برای مصرف کننده ها

۳۲۹..... ۴-۳-۷ پخش صدای دیجیتال (DAB)

۳۳۰..... ۴-۷ پیش بینی خطی تحریکی رمز (CELP)

۳۳۰..... ۱-۴-۷ سیستم رمزکننده صدای LPC

۳۳۱..... ۲-۴-۷ تحلیل به وسیله ترکیب

۳۳۴..... ۳-۴-۷ پیش بینی زیرویمی: کتاب رمز تطبیقی

۳۳۴..... ۴-۴-۷ وزن دهی ادراکی و فیلتر کردن پسین

۳۳۵..... ۵-۴-۷ چندی سازی پارامتر

۲۳۵..... ۶-۵ پردازش سیگنال چندنرخ

۲۳۶..... ۱-۶-۵ کاهش

۲۳۷..... ۲-۶-۵ درون یابی

۲۳۷..... ۳-۶-۵ نمونه برداری مجدد

۲۳۸..... ۷-۵ بانک های فیلتر

۲۳۸..... ۱-۷-۵ فیلترهای تریبلی مزدوج دو بانندی

۲۴۱..... ۲-۷-۵ بانک فیلترهای چندوضوحی

۲۴۲..... ۳-۷-۵ FFT به عنوان بانک فیلتر

۲۴۴..... ۴-۷-۵ تبدیل های هم پوشان مدوله شده

۲۴۶..... ۸-۵ فرآیندهای تصادفی

۲۴۷..... ۱-۸-۵ آمار فرآیندهای تصادفی

۲۴۹..... ۲-۸-۵ فرآیندهای ایستا

۲۵۲..... ۳-۸-۵ سیستم های LTI با ورودی های تصادفی

۲۵۲..... ۴-۸-۵ چگالی توان طیف

۲۵۴..... ۵-۸-۵ نويز

۲۵۵..... ۹-۵ چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر

۲۵۷..... منبع

فصل ۶ نمایش های سیگنال گفتار ۲۵۹

۲۶۰..... ۱-۶ تحلیل فوریه کوتاه مدت

۲۶۵..... ۱-۱-۶ طیف نگارها

۲۶۶..... ۲-۱-۶ تحلیل زیرویمی هم زمان

۲۶۶..... ۲-۶ مدل آکوستیکی تولید گفتار

۲۶۷..... ۱-۲-۶ تحریک چاکنایی

۲۶۷..... ۲-۲-۶ الحاق لوله بی اتلاف

۲۷۱..... ۳-۲-۶ مدل های منبع-فیلتر تولید گفتار

۲۷۳..... ۳-۶ رمزگذاری پیش بینی کننده خطی (LPC)

۲۷۳..... ۱-۳-۶ اصل تعامد

۲۷۵..... ۲-۳-۶ حل معادلات LPC

۲۸۱..... ۳-۳-۶ تحلیل طیفی از طریق LPC

۲۸۲..... ۴-۳-۶ خطای پیش بینی

۲۸۴..... ۵-۳-۶ نمایش های معادل

۲۸۷..... ۴-۶ پردازش کپستروال

۲۸۸..... ۱-۴-۶ کپستروم حقیقی و مختلط

۲۸۸..... ۲-۴-۶ کپستروم فیلترهای قطب-صفر

۳۸۸ ..... تنوع گوینده ۳-۱-۹

۳۸۸ ..... تنوع محیط ۴-۱-۹

۳۸۹ ..... چگونگی اندازه گیری خطاهای بازشناسی گفتار ۲-۹

۳۹۱ ..... پردازش سیگنال: استخراج ویژگی ها ۳-۹

۳۹۱ ..... دریافت سیگنال ۱-۳-۹

۳۹۲ ..... شناسایی پایان سیگنال گفتار ۲-۳-۹

۳۹۴ ..... MFCC و ویژگی های پویای آن ۳-۳-۹

۳۹۶ ..... تغییر ویژگی ۴-۳-۹

۳۹۷ ..... مدل سازی آوایی: انتخاب واحدهای مناسب ۴-۹

۳۹۸ ..... مقایسه واحدهای مختلف ۱-۴-۹

۳۹۹ ..... وابستگی به بافت ۲-۴-۹

۴۰۱ ..... واحدهای صوتی-آوایی خوشه بندی شده ۳-۴-۹

۴۰۶ ..... صورت های پایه واژگانی ۴-۴-۹

۴۰۹ ..... مدل سازی صوتی: امتیازدهی ویژگی های ۵-۹

۴۰۹ ..... انتخاب توزیع های خروجی HMM ۱-۵-۹

۴۱۱ ..... آموزش گفتار مجزا در مقابل پیوسته ۲-۵-۹

۴۱۳ ..... روش های تطبیق: کمینه کردن ناسازگاری ها ۶-۹

۴۱۴ ..... بیشینه احتمال پسین (MAP) ۱-۶-۹

۴۱۷ ..... رگرسیون خطی درست نمایی بیشینه ۲-۶-۹

۴۲۰ ..... مقایسه MLLR و MAP ۳-۶-۹

۴۲۱ ..... مدل های خوشه بندی شده ۴-۶-۹

۴۲۲ ..... معیار اطمینان: اندازه گیری قابلیت اعتماد ۷-۹

۴۲۲ ..... مدل های مکمل ۱-۷-۹

۴۲۳ ..... مدل های تبدیل ۲-۷-۹

۴۲۵ ..... مدل های ترکیبی ۳-۷-۹

۴۲۶ ..... سایر روش ها ۸-۹

۴۲۶ ..... شبکه های عصبی ۱-۸-۹

۴۲۸ ..... مدل های قطعه ۲-۸-۹

۴۳۳ ..... مطالعه موردی: سیستم بازشناسی گفتار و ۹-۹

۴۳۴ ..... چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر ۱۰-۹

۴۳۷ ..... منابع

۳۳۶ ..... استانداردهای CELP ۶-۴-۷

۳۳۹ ..... رمزگذارهای گفتار با نرخ بیت پایین ۵-۷

۳۴۰ ..... رمزکننده صدای LPC تحریک مخلوط ۱-۵-۷

۳۴۱ ..... رمزگذاری هارمونیک ۲-۵-۷

۳۴۵ ..... درون یابی شکل موج ۳-۵-۷

۳۴۸ ..... چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر ۶-۷

۳۴۹ ..... منابع

فصل ۸ مدل مخفی مارکوف ۳۵۳

۳۵۳ ..... زنجیره مارکوف ۱-۸

۳۵۵ ..... تعریف مدل مخفی مارکوف ۲-۸

۳۵۸ ..... برنامه نویسی پویا و پیچش زمانی پویا ۱-۲-۸

۳۶۰ ..... چگونه یک HMM را ارزیابی کنیم؟ ۲-۲-۸

۳۶۲ ..... چگونگی رمزگشایی HMM ۳-۲-۸

۳۶۴ ..... چگونگی تخمین زدن پارامترهای HMM ۴-۲-۸

۳۶۷ ..... HMM های پیوسته و نیمه پیوسته ۳-۸

۳۶۳ ..... HMM های با مخلوط چگالی پیوسته ۱-۳-۸

۳۶۹ ..... HMM های نیمه پیوسته ۲-۳-۸

۳۷۱ ..... مسائل عملی در استفاده از HMM ها ۴-۸

۳۷۱ ..... برآوردهای اولیه ۱-۴-۸

۳۷۲ ..... توپولوژی (ساختار) مدل ۲-۴-۸

۳۷۳ ..... معیارهای آموزش ۳-۴-۸

۳۷۴ ..... درون یابی حذف شده ۴-۴-۸

۳۷۵ ..... هموارسازی پارامتر ۵-۴-۸

۳۷۶ ..... نمایش مقادیر احتمال ۶-۴-۸

۳۷۸ ..... محدودیت های HMM ۵-۸

۳۷۸ ..... مدل سازی دیرش ۱-۵-۸

۳۸۰ ..... فرض مرتبه اول ۲-۵-۸

۳۸۰ ..... فرض استقلال شرطی ۳-۵-۸

۳۸۱ ..... چشم انداز تاریخی و مطالعه بیشتر ۶-۸

۳۸۳ ..... منابع

فصل ۹ مدل سازی صوتی ۳۸۵

۳۸۶ ..... تنوع در سیگنال گفتار ۱-۹

۳۸۶ ..... تنوع در بافت ۱-۱-۹

۳۸۷ ..... تنوع سبک ۲-۱-۹